

" 'אָמְרֵי לֵךְ רַבָּנָן: אֵייר דִּהְיָהּ שְׁתָּא עֲבוּרֵי עֲבֹרוּה' (שבת פז ע"ב). הזמן יש לו תכונה עצמית ותכונה אמצעית. תכונה עצמית מצד אותם ההופעות והרְנָחִים, העידונים והעינוגים של הזמן ההוא בעצמו, והאמצעית היא מצד אותו התוכן שזה הזמן מכשיר ומכין למדרגה יותר עליונה ומלאה מזו שהוא בעצמו מוכשר לזה בנקודתו העמדתית, בחוגו המיוחד לו.

בְּחֻדְשִׁים, מתואר הדבר בְּתֵיאוֹר החודש המלא והחסר. הַמְלָאוֹת מוֹרָה על הרחבת הזמן מצד תוֹכְנוֹ העצמי, שמצידו אין לדחוק ולצמצם את עֲרְכּוֹ, וראוי הוא להימדד בטפיפה, במידה שוֹחֶקֶת. והחסר מורה יותר על תכונתו האמצעית, שעל כן הוא מתפשט רק על פי מידת ההכרח ולא יותר.

אותו החודש הַמְמַצֵּעַ בין הופעת יציאת-מצרים להופעת מתן-תורה, מצד יְחוּשׁוֹ אל הגודל שבְּאֵלָה המעמדים יש לו תואר שביל מְמַצֵּעַ ומעביר, שהוא התוכן של הכוונה האמצעית שבזמן, שלעומתו מצטייר תֵיאוֹר החוסר בחודשים.

אבל יש עוד אופן בְּאִמְצָעִית שהיא מטרה לעצמה. כלומר: לא רק מעבֵר פשוט כי אם כח מורכב, שמכשיר לקלוט שני אורות, והופעות גדולות, שמפני גודלם ובהיקותם מוכרחים להיות מופסקים זה מזה הַפְּסֵק זמני. וזה הזמן כשֵׁשׁ בו משום הֶכְשֵׁר מורכב, שקונה עצמות מורכבה משתי התמציות, יש לו כבר מטרה עצמית.

הקִנְיָן של יציאת-מצרים הוא קִנְיָן האופי העצמי שֶׁפְּחָרוֹת האומה, העמדה על התכונה הנשמטית, מְחוּפְּשָׁה מכל מועקת זרים, והתכונה של מתן-תורה הלא היא אותו האור הא-להי שראוי להיקלט רק בהיות העצמות הישראלית, כבר משוכללה ומוצָאָה לְאוֹר.

החודש האמצעי, יָרַח זֵיו, הוא אשר קלט בו את ההכשר המורכב של העצמות הטיפוסית הישראלית והקליטה העליונה של אור התורה שהוכשרו על ידי זה. ומתוך אופיו המיוחד, עִם כל מה שהוא משמש בתור מעביר ממעמד חֲזִיוֹן גדול, של יציאת-מצרים, למעמד החזון המתרומם-מכל-גדלות של מתן-תורה, שהיה ראוי מְטָעֵם שימוש ההֶכְנִיית להֶחְסֵר, יש בו גם כן משום תוכן עצמי, מורכב, שעל כן 'אייר דההיא שתא עבוּרֵי עֲבֹרוּהו' "

(הראי"ה קוק, עין איה שבת, ט; נה)

"בכל המערכות המחולקות של המציאות - החומרי והרוחני, הקודש והחול, הננו מוצאים את הַיְחָשׁ המקשר אחת לחברתה, על ידי איזה אמצעי שמחַבְּרֵם על ידי הוּייתו המשותפת [= המורכבת] שֵׁשׁ בו ממין העליון וממין התחתון, מהימין ומהשמאל, מהרוחניות והחומריות, מהקודש והחול. הנחה מוסכמת זאת מתאמת על פי עֲמָקֵי גִנְזֵי תורה, ומתבארת על ידי חכמת החיפוש והנסיון בכל צד ופינה שאנחנו פונים, בכל מרחב המציאות כולו, ובכל שדרותיו השונות (עיי עץ חיים היכל אבי"ע שער ראשון פ"א).

ההשקפה הבהירה הזאת מביאה אותנו להסתכלות שלמה בעולם, ומשפיעת עלינו אור אמונתו, אהבתו ואחדותו של חי העולמים ברוך הוא וברוך שמו, שפחר בנו ליחד שמו הגדול ב'אהבה' שמספרה 'אחד' כי כל בְּשָׂמִים וּבְאֲרָץ' (דברי הימים-א כט, יא) דמתרגמינן: 'דאחיד בשמיא ובארעא'..."
(הראי"ה קוק, ראש אמיר [פתיחה ליעץ הדר'])

"...יש דבר-אחד נמצא מהתחברות הנשמה והגוף - הוא זיו הפנים...ואין הזיו הזה נמצא לא לנשמה בפני עצמה, ולא לגוף בפני עצמו, אבל הוא הדבר הנולד מחיבור הנשמה והגוף בְּיַחַד" (רמח"ל, דעת תבונות, פו)

"...זיו הנפש הוא ענין חיוני מתפשט בגוף שהוא מקבל חיות זה וחי ממנו. וכך...מהותו ועצמותו המחוּבָּב המציאות, שהוא לבדו הוא, ואין זולתו, והוא חיי החיים, כשימשיך ויאיר ממנו ויגלה הארה בבחינת זיו...ענינה הוא המשכת חיים...וזה שפְּתוּב 'הודו' על ארץ ושמים' כו' ופירוש הוד וזיו..."
(אדמו"ר בעל צמח-צדק מליובאוויטש, דרך מצוותך עמ' נא)

"וְנִתְּתָה מֵהוֹדֶךָ עָלָיו" (במדבר כז, כ) "וְנִתְּתָן מִזִּינְךָ עָלֵהֶם" (תרגום אונקלוס, שם)

"בְּשֵׁנָה הִרְבִּיעִית יָסַד בֵּית ד', בְּנִרְח זִיו" (מלכים-א ו, לו) " וְצִנְאֲרֵךְ כְּמִגְדֵל הַשָּׁן - זה בית המקדשים"
(שיר-השירים ז, ה. מדרש לקח טוב)

"תני רבי שמעון בר יוחאי: בשעה שצאו ישראל ממצרים למה היו דומין? לבן-מלך שעמד מחוליו, אמר לו פדגוגו: 'ילך בנך לאיסכולי', אמר לו המלך: 'עדיין לא בא בני בזיוו שנסתנה מחוליו, אלא יתעדן ויתענג בני כשלושה חודשים במאכל ובמשתה ואחר כך ילך לאיסכולי'. כך בשעה שצאו ישראל ממצרים היו בהן בעלי מומין משעבוד טיט ולבנים, אמרו לו מלאכי השרת: 'הרי השעה, תן להם את התורה'. אמר להם הקב"ה: 'עדיין לא בא זיון של בני משעבוד טיט ולבנים, אלא יתעדנו בְּנֵי עַד שלושה חודשים בבאר ומן וּשְׁלֹו ואח"כ אתן להם התורה, ואימתי? בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי" (שיר השירים רבה, ב; יז)

"הדור, נָאָה, זיו העולם, בְּפִשִׁי חוֹלַת אֶהְבְּתֶךָ. אָנָּה, אֶ-ל, נָא רָפָא נָא לָהּ בְּהֲרָאוֹת לָהּ נוֹעַם זִינְךָ. אָז תִּתְחַזַּק וְתִתְרַפָּא..."
(רבי אליעזר אזכרי, ידיד נפש)

"שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב ד' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הִזִּינוּ כְּחֻלְמִים" (תהלים קכו, א)
"כִּד יָתוּב ד' יַת גְּלוֹת צִיּוֹן הוֹינָא הִיךְ מְרַעְיָא דְאַתְסָגְן" (תרגום יונתן, שם)

"...דְּדוּעַ בַּחֲכַמַת הַרְפּוּאָה לַחֲכָמִים הִבְקִיאוּם בְּדַבָּר (ובְּנִמִּי שִׁמְעֵתִי וְרֵאִיתִי עֲנִינִים כְּאַלְהָה), מִי שֶׁאַרְעָה לּוֹ חִיו אֵיזָה חוֹלִי, אוֹ חוֹלָאִים מְצוּרְפִים, וְהֵנָּה, מִשְׁתַּדְּלִים הַרְפּוּאִים הִבְקִיאוּם עַל יַדִּי סָמִים מִיּוֹחַדִּים לַגְּרֵשׁ מִמֶּנּוּ אֶת הַחוֹלָאִים, וְהֵנָּה, בַּהֲתַגְבְּרוֹת חִיו קִדְחַת הַחוֹלָאִת עַל מִזְגֵי הַסָּמִים אִזּוּ מִתְנַאֲשִׁים הַרְפּוּאִים מִרְפּוּאֹתוֹ... וְהֵנָּה, יֵאָרַע לַפְעָמִים עֶזֶר אֶלְקִי אַחַר הַיָּאוֹשׁ, וְאֶפִּילוֹ אַחַר הַגְּסִיסָה חִיו...וְהוּא מִמֶּשׁ כְּעֵינִי תַחֲנִית הַמַּתִּים, וְהִזִּינוּ, שִׁמְגִיעַ הַחוֹלָה עַד שְׁעָרֵי מוֹת, עַד הַנְּקוּדָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבְּחִיּוֹתוֹ, רַק קִיסְטָא דְחִיּוֹתָא, וְכִינּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לַיַּדִּי כִּךְ - הִלֵּךְ מִמֶּנּוּ הַחוֹלִי וְכִן הַחוֹלָאִים, וּבְרַצוֹן הַבוּרָא יִתְ"שׁ הַחֲחִיּוֹ, הֵנָּה לֹא נִשְׁאַר אֲצִלוֹ שׁוּם חוֹלָאִת...רַק שֶׁהוּא חֲלַשׁ בְּאַיְבִירֵיו כְּקִטְוִן שְׁנוּלָד. וְהֵנָּה, הַרְפּוּא שֶׁאִינוּ בְּקִי - בְּרָאוֹתוֹ שֶׁהוּא חֲלוּשׁ מְאֹד נוֹתֵן לּוֹ שׁוּב סָמִים חֲרִיפִים, וְלֹא יוֹעִיל וְאִדְרַבָּה וְכוּ', וְהַרְפּוּא הַמוּמַחָה, הִבְקִי, בְּמִשְׁשׁוֹ הַדּוּפֶק רָאָה יִרְאָה שֶׁאִין כֹּאן שׁוּם קִדְחַת

ושום חולאת... ויצו למנוע כל הסמים החריפים, אך יתנו בכל פעם, מעט מעט, מאכלים ערבים ויין מתוק, מעט מעט, ונעמוד על בוריו. והנה, החולה, בשומעו את הרופא באומרו שהוא בריא לגמרי – הוא, בעיניו קשה להאמין, בראותו חלוש מאד על החושים ועל כל האיברים...

ולפי זה זהו שאמר הנביא בנחמתו 'נחמו נחמו עמי' (שוב אין מן הצורך לשום סמים תעלה ורפואות, רק לנחמות תכופות, זאת אחר זאת, בכדי להשיב נפש העיפה, וזהו שאמר) 'יאמר אלקיכם' (הוא הרופא המומחה הנאמן, הוא היודע אשר אין כאן שום חולאת. והנה, החולה החלש אינו רוצה להאמין זאת, בראותו את עצמו חלוש בכל איבריו, אזי צריכין להסביר לו הענין כנ"ל, וזהו שכתב גם בכאן) 'דברו על לב ירושלים וכו' כי מלאה צבאה וכו', וכיון שפאת לגדר כזה שוב אין חולאת, ואין מן הצורך להשתדל בסמים, רק להשתדל להשיב הנפש ותהיה פברקה חדשה" (אדמו"ר רבי צבי אלימלך מדינוב, בני יששכר לחודש אב)

"סימן לקביעת המועדים: א"ת ב"ש, ג"ר ד"ק, ה"ץ ו"ף. פירוש: ביום ראשון של פסח יהיה לעולם תשעה באב, וסימן: 'על מצות ומרורים יאכלוהו' (במדבר ט, יא). ביום ב' בו שבועות, וביום ג' בו ראש-השנה. ביום ד' בו קריאת-התורה שהוא שמחת-תורה, ביום ה' בו צום כיפור, ביום ו' בו פורים שעבר" (שולחן-ערוך אורח-חיים סימן תכח סעיף ג)

"הראשונים תיקנו... שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלושים יום לפני הרגל. דהיינו: שמפורים ואילך ידרשו הלכות פסח, ומחמישה באייר ואילך ידרשו הלכות עצרת..." (שולחן-ערוך הרב בעל התניא, אורח-חיים סימן תכט; א)

"...הננו מכרחים להרגיש שאנו נולדים מחדש, מתחיתית המדרגה הננו הולכים ונוצרים עוד הפעם קמים מקדם. כל הרכוש הרוחני של העבר הולך ונבלע לכאורה במקורו, ויוצא הוא בפנים חדשות, מקטנות הרבה בכמותו, אבל רענונות מאד ועלילות לצמיחה גדולה, מלאה חיים עזיזים, באיכות..." (הראי"ה קוק, אורות, אורות התחיה; כו)

"הקדשה שבטבע היא קדשת ארץ-ישראל, והשכינה שירדה בגלות עם ישראל הוא הפשרון להעמיד קדשה בנגוד לטבע. אבל הקדשה הלוחמת נגד הטבע אינה קדשה שלמה, צריכה היא להיות בלועה בתמציתה-העליונה בקדשה העליונה, שהיא הקדשה שבטבע עצמה, שהוא יסוד תקוה עולם כלו ובסומו הגמור... אז המלחמה חודלת לגמרי, מדת הדין מתבססת, והכל נוטה כלפי חסד. כל הפחות שבאדם הפרטי נראים בעדינותם המרוממה, כפי מה שהם בטבעם, והרי הם קדושים ומכשרים לעלוי היותר עליון..." (הראי"ה קוק, אורות, אורות התחיה; כח)

"...לחמנו בטבע ונצאנו בנצחון. הטבע המגשם עשה אותנו לבעלי-מומים, נגע בכף ירכנו, אבל השמש הלא לנו זרחה לרפאתנו מצליעתנו¹. הנהדות של העבר, ממצרים ועד הנה, מלחמה ארצה היא נגד הטבע בצדו

¹ "ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל, והוא צלע על ירכו" (בראשית לב, לב) "...ומדרש אגדה: 'ויזרח לו' – לצרכו, לרפאות את צליעתו, כמה דתימא ישמש צדקה ומרפא בכנפיה' (מלאכי ג, כ)"

הפעור, של טבע העולם, הטבע האנושי הכללי, אפלו טבע האמה וטבעו של כל יחיד. לחמנו בטבע כדי לנצחו, כדי לרדותו בתוך ביתו, הוא נכנע בפנינו, העולמות הולכים ומתבסמים, בעצם עמק הטבע תביעה גדולה מתגברת לקדשה ולטהרה, לעדינות נפש ולזכויות החיים... ובנשמתה הפנימית של האמה זרם חיים של טבע מתפרץ, והוא הולך ומתקרב אל הקדש... והננו פלנו הולכים ומתקרבים אל הטבע והוא מתקרב אלינו, הולך הוא ונכבש לפנינו ודרישותיו הולכות ומתאמות עם דרישותינו האציליות ממקור הקדש. הרוח הצעיר התובע את ארצו, שפתו, חרותו וכבודו, ספרותו וכחו, רכושו, רגשותיו, נזרמים הם על-ידי שטף של טבע, שבתוכיותו מלא הוא אש קדש" (הראי"ה קוק, אורות, אורות התחיה; ל)

"יתפתח הישוב בארץ-ישראל, יבנה הבנין הלאומי, מתוכו יפוח רוח גדול, נשמת האמה תתעורר לתחיה, מעמק טבעה תפיר את כל מהותה, מעצם פחה תכונן את סדרי חיה העצמיים: הרוח המיוחד של האמה יכונן אמונת ד' א-להי ישראל בעולם, ואין צריך לומר בקרבה פנימה. המרץ ודלדול הכח, השורר עכשו, מונע הוא את גאון האמונה מהופיע בעולם... אבל לתפרץ הכח הפנימי כהר פרצים, והחיים הישראליים, מתוך הכרח פנימי ומתוך הכרה חפשית גם יחד, יעשו באותו הצביון הראוי להם, – והצביון הטבעי להם הוא אשר יביא את התשובה הגדולה, את התשובה מאהבה, בלא שום נפילה חמרנית, כי-אם תשובה פנימית נובעת מעמק האמת שבאור החיים של הנשמה..." (הראי"ה קוק, אורות, אורות התחיה; לא)

"מצוה לטעם בפה מלא מתענוג מתיקות זיו הקדשה הרעננה של ארץ-ישראל. למען תשבעו וינקתם משד תנחמיה, למען תמצו והתענגתם מזיו כבודה' (ישעיהו סו, א). וצריכים להודיע לכל העולם פלו, לעלובי הגלות האפלה, כי הצנור של החיים המלאים שפע אור ונעימות קדשה של ארץ חמדתו החל להפתח, הנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו' (שיר-השירים ב, יב). ארץ נעימה דורשת היא את בניה, פושטת היא את זרועותיה אליהם באהבה, על כל פשעים היא מכסה באהבה. שובו שובו, בנים גולים, בנים נדחים, לחיק אמכם, שובו וזכרו א-ל-חיים מחוללכם, זכרו נעימות מתיקות על אהבתו, אשר בבית אמנו וחדר הורתנו הנה הוא מיחל לגלותה לנו². ואם ראשית הגלוי רק קני אור דקים אנו רואים, במהרה תפרץ האורה מלא רחב ארצנו, עמנו א-ל' (עי"פ ישעיהו ח, ז)" (הראי"ה קוק, אורות ישראל, ט; ט)

² "כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי, אחזתי ולא ארפנו עד שהביאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי" (שיר-השירים ג, ד)

"...שמעתה לא יהיה כמו בפעמים הקודמים שאחרי פלות הנבואה שב הדוד הנשגב אל מעון קדשו בשמים, יען שאז לא נבנה המקדש עדיין, ולא היה לשכינה מקום לשכון בתחתונים בקביעות אבל אחר שנבנה המקדש החל ד' לשפון כבוד בתוך בני ישראל... שזה היה עיקר הפונה בפני המקדש, כמו שכתוב יעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ולכן אמר שעתה לא תרף ממנו עד תביאהו אל בית אמה, שהוא הגוף, ואל חדר הורתה, שהוא בית קדשי-הקדשים על כנפי הכרובים" (המלבי"ם, שם)